

Vitéz nagybányai Horthy István kormányzóhelyettes végrendelete ^[1]

„Vitéz nagybányai Horthy István, Magyarország Kormányzóhelyettese, budapesti /Királyi Várpalota/ lakos elhatározta, hogy személyesen is részt veszek a harcban, amely magyar hazám és nemzeti létünk fennmaradását hivatott minden megsemmisítő idegen törekvéssel szemben biztosítani. Mielőtt a harctérre indulnék, a mai napon, az alulírott helyen és időben, összes vagyonom felől, halálom esetére, – a következő végrendeletet teszem”

Bevezetés

Budapest Főváros Levéltárában, már több mint fél éve folyik egy olyan történeti adatbázis készítése, amelynek során a Budapesti Központi Királyi Járásbíróság, a Budapesti Királyi Törvényszék, a kerületi járásbíróságok hagyatéki ügyeit és végrendeleteit, valamint a budapesti közjegyzők okiratait rögzítik 1872-1950 között.

Az I-III. kerületi járásbíróság levéltárba került végrendeleteinek átvizsgálásakor került elő vitéz nagybányai Horthy István kormányzóhelyettes végrendelete. (Köszönet illeti Nagy Sándor levéltárost, aki figyelmemet a végrendeletre felhívta)

Horthy István 1942. május 1-én vonult be katonai szolgálatra a szolnoki repülőterre az 1. vadászrepülő-osztályhoz, és július 2-án érkezett meg a szovjet frontra. A végrendelet kb. egy hónappal bevonulása után készítette el.

Horthy István 1904. december 9-én született Polában. Iskolaéveit Bécsben végezte, megtanult franciául és angolul. 1922-1928 között tanulmányokat folytat és oklevelet szerez a budapesti József Nádor Műszaki Egyetem gépészmérnöki karán. 1927-ben szerez repülővezetői képesítést. 1929. júniustól szeptemberig üzemmérnök a csepeli Weiss Manfréd gyárban. 1929. októbertől 1930. októberéig a Ford műveknél van alkalmazásban az Egyesült Államokban. 1930-1940 a MÁVAG főmérnöke, majd igazgatóhelyettese, igazgatója, egyidejűleg vezérigazgató helyettes. 1940. június 1-én kinevezik a MÁV főnökének. 1942. február 19-én az Országgyűlés kormányzóhelyettesé választja. 1940. április 27-én köt házasságot gróf Edelsheim Gyulai Ilonával, és 1941. január 17-én megszületik a fia, ifj. Horthy István. 1942. augusztus 20-án reggel 5 óra 07 perckor lezuhan az orosz fronton és szörnyethal.

A végrendeletet Dr. Kiss Elemér törvényszéki bíró, ügyvéd, Horthy István jogtanácsosa készítette, míg a hagyatéki tárgyalást az I. kerületi közjegyző Dr. Kaprinay Endre kirendelt helyettese Csoma Antal intézte. A kihirdetésre 1943. április 15-én került sor. A végakarat közlése némi többletinformációt adhat gróf Edelsheim Gyulai Ilona kétkötetnyi visszaemlékezéséhez, ahol részletesen ír a férjével töltött két évről is.

A végrendelet kilenc pontra oszlik és szembetűnő, hogy többségében fiát ifj. Horthy Istvánt jelöli meg örökösnek, ő az elsőként említett örökös a végrendeletben (1., 2., 3., 6. pont). Az örökül hagyott birtokok közül a katymárit az utóörökösödési jog miatt fiára kellett hagynia, míg a másik birtokra, a kakatíra a vitézi telekről szóló alapítólevél rendelkezései voltak érvényesek.

A vitézi telekről szóló 6650/1920. sz. ME. rendelet 4. §. írta elő, hogy a vitézi telekre nézve az öröklés rendjét az adomány-, vagy alapítólevél állapítja meg.

Abban az esetben, ha az alapítólevél másként nem rendelkezik, akkor az örökösök leszármazói közül a fiúgyermek örökölnek, az előszülöttségi jog szerint. (Amennyiben nem volt fiúgyermek, ekkor is az utóöröklési jog érvényesült.) Bár nem ismerjük a birtokra vonatkozó alapítólevelet, a hagyatéki tárgyalási jegyzőkönyv III. 2. pontja szerint a 4.§. érvényesült az öröklés menetében. Így, mivel apja halálakor ifj. Horthy István még kiskorú volt, a vitézi telek átvételéhez szükséges kor eléréséig a vitézi szék felügyelete alatt haszonélvezet illette meg. A haszonélvezeti jog is csak azután léphetett életbe, hogy feloldották az alapító javára bejegyzett tulajdonosi korlátozást. A hagyatéki tárgyalási jegyzőkönyv szerint ifj. Horthy István a cselekvő (964. 572. 05 P) és szenvedő (706. 334. 43 P) állapot különbségeként 258. 237. 62 pengő értékben örökölt a vitézi telek és a repülőgép kivételével, az özvegyi jogtól mentesen, végrendeleti öröklés címén.

A végrendelet egyik érdekessége, hogy másodikként nem családtagot említ, hanem egy francia hölgyet, Mme. Yvonne Yola Lettelier Henriquet-t, akinek a személyéről nem sokat tudunk. Az özvegy emlékirataiban megemlíti, hogy hallott egy francia hölgyről, akit Horthy István szeret.

A hagyatéki eljárás során Mme. Lettelier-t is Kiss Elemér képviselte. Mivel a címe és a neve ismert volt, ezért megpróbáltunk utánajárni, hogy ki is volt ő. Sajnos, nem sikerült túl sok érdemi információt beszerezni róla, az 1936-os és az 1946-os francia népszámlálási adatok állnak rendelkezésünkre, az 1941-es népszámlálás a II. világháború miatt elmaradt. Ezek szerint 1906. június 6-án született, és foglalkozás nélküli volt. A vele egy háztartásban élők a szobalányok és az inasok voltak. Az 1946-os adatok szerint pedig egy Louis Lesellier nevű férfival élt egy háztartásban. (Az Archivdoc Neuilly-ből Franck Oberbert és Esther Vuaroqueaux szíves közlése alapján.) A kormányzóhelyettes két bérházat hagyott erre a hölgyre, amelyeket ő a hagyatéki eljárás során visszautasított.

A Naphegy utcai és a Lisznyai utcai házakat Horthy István 1939. október 6-án vásárolta meg, mindössze 27. 500 pengőért. (Naphegy utcai házszám rosszul szerepel a végrendeletben, a helyes házszám a 27. - Sipos András szíves közlése). A két bérház értéke 290. 000 pengő volt, amikor a hagyatéki tárgyalásra sor került. Szembeszökő, hogy nyolc nappal a bérházak megvásárlása után, a tulajdoni lap bejegyzése szerint, törlik az 1939. június 10-e és 1939. szeptember 7-e közötti jelzálogokat. Az utolsó előtti jelzálog a MÁVAG részére van bejegyezve, melynek akkoriban éppen Horthy István volt a vezetője. A két ingatlan végül ifj. Horthy István tulajdonába került 1943. december 16-án, s egészen 1946. november 13-ig ő birtokolta, amikor a tulajdonjog Oprics Miklósról szállt át.

Az 5. pontban rendelkezik felesége haszonélvezeti jogáról, amelyben lényegében a kötelezésre szorítja őt.

A végrendeletben meghatározott járadék alapja a katymári birtok évi jövedelmének 50 %-a, azaz 20. 000 pengő volt. A vagyonátruházási illeték törvény szerint, mivel Horthy István halálakor felesége 25 évesnél fiatalabb volt, a járadék kiszámítása - a Corpus Juris Hungarici, 1920: XXXIV. tc. A vagyonátruházási illeték. 33.§. 4. pontja szerint - úgy történt, hogy a járadékalap összegének hússzorosát kellett venni, ez pedig 400. 000 pengő volt.

A végrendelet 6. pontjában sógoráról, ifj. gróf Károlyi Gyuláról emlékezik meg, akivel szoros baráti viszonyt tartott fenn. Ráhagyta a repülőgépét és őt tette meg végrendelete egyik végrehajtójává. Furcsa firtora a sorsnak, hogy Károlyi nem tudott eleget tenni ennek a feladatnak. 1942. szeptember 2-án, hét nappal Horthy István temetése után repülőgépével együtt a Dunába zuhant és meghalt.

Forrás

VÉGRENDELET

Vitéz nagybányai Horthy István, Magyarország Kormányzóhelyettese, budapesti /: Királyi Várpalota:/ lakos elhatározta, hogy személyesen is részt veszek a harcban, amely magyar hazám és nemzeti létünk fennmaradását hivatott minden megsemmisítő idegen törekvéssel szemben biztosítani.

Mielőtt a harctérre indulnék, a mai napon, az alulírott helyen és időben, összes vagyonom felől, halálom esetére, - a következő végrendeletet teszem:

1. A kenderesi 3893 sz. tkvi. Betétben felvett és megboldogult nővéremtől örökölt ingatlanokat, valamint a katymári 3993. és 3994. sz. tkvi. betétben felvett és nagybátyámtól örökölt ingatlanokat fiam, ifj. nagybányai Horthy István örökölje.

2. A katymári 3604, 3931, 3932, 3961 és 3962. sz. tkvi. betétben felvett és nagybátyámtól örökölt ingatlanok tekintetében végrendekezési jogom utóöröklési joggal korlátozva van, ennél fogva ez ingatlanok tekintetében a bácsalmási királyi járásbírótság 1938. évi január hó 10. napján kelt Pk. 7803/9/1937. sz. hagyatékadó végzés kiegészítő részét képező hagyatéki tárgyalási jegyzőkönyv örökösödési részének első pontja szerint örökösömül elsőszülött fiamat, ifj. Horthy Istvánt rendelem azzal, hogy utána ezen ingatlanokat első fiúszülőtségi jogon való öröklési rend szerint fiú utódai, ezek nem léteben, pedig a fentebb megjelölt okiratban megszabott öröklési rend szerint tovább megnevezett örökösök örököljék.

3. A fentebb 1./ és 2./ pontban megjelölt ingatlanokkal kapcsolatos terhek, pl. a bácsalmási kir. adóhivatalnál fennálló örökösödési illetéktartozás, a katymári ingatlanok után ugyanott fennálló vagyonváltás - föld tartozás, az Országos Földhitelintézet-i fontkölcsonból fennálló tartozás, valamint édesatyámmal szemben nagybátyám eltemetéséből fennálló tartozásom, azt az örökös terheli, aki az 1./ és a 2./ pontban említett ingatlanokat örökli.

4. Azonban ugyancsak őt illetik mindazok a követelések is, amelyek az 1./ és 2./ pontban említett ingatlanokkal és azok hasznosításával kapcsolatban engem megillettek, vagy a jövőben megilletnek. Ideérttem pl. a Magyar Bank és Kereskedelmi r.t.-nál katymári gazdasági számlámon mindenkor fennálló követelésemet is. A Magyar Országos Földhitelintézetnél letétben lévő s nagybátyámtól örökölt 1000, azaz Egyezer font névértékű, a Magyar Földhitelintézeti "A" sor 7 1%-os záloglevelemet és annak szelvényeit szintén fiam örökölje, akit egyébként minden néven nevezendő ingó és ingatlan vagyonomra és követeléseimre nézve általános örökösömül jelölök ki, amennyiben valamely vagyonomról külön, vagy másképpen nem rendelkeznek.

5. A Naphegy u. 27. sz.a. és a Lisznyay u.24. sz. a. lévő bérházaimat a halálom napján fennálló terhekkel együtt, de mindennemű hasznélvezeti jogtól mentesen mme. Yvonne Yola Lettelier Henriquet, 105 rue Charles Lafitte, Neuilly-sur- Seine-i lakosra hagyom. Nevezettet terhelik mindazok a tartozások is, amelyek a fenti házak építkezésével kapcsolatban halálom napján még fennállnak. Idetartozik tehát, jelenleg édesanyámmal szemben fennálló 50000 pengős tartozásom, valamint azok az összegek, amelyeket az építkezéssel kapcsolatban az egyes vállalkozóktól visszatartottunk, és amelyek még majd kifizetendők lesznek, valamint a Magyar Bank és Kereskedelmi r.t.-nál a rendes számlámon jelenleg 77000 pengőben fennálló tartozásom is. Ez ingatlanok tekintetében akként rendelkezem, hogy azok a terhektől eltérően a megnevezett örökösömnek hasznélvezeti jogtól mentesen adassanak át, mint ahogyan azt az 5./ a / pontban külön is elrendeltem.

6. Feleségem hasznélvezeti jogát a következőképpen szabályozom:

a. a Lisznyay u. 24. és a Naphegy u. 24. sz. ingatlanok tekintetében őt hasznélvezeti jog nem illeti.

b. Az 1./ és 2./ pontban felsorolt ingatlanok tekintetében őt az özvegyi hasznélvezeti jog életben lévő fiammal szemben csak az állásához és vagyonához mért illő eltartásra illesse, amit a katymári birtok központi igazgatási költségekkel terhelt tiszta jövedelmének 50%, azaz ötven százalékában határozok meg olyképpen, hogy e birtokkal kapcsolatos, s példakép a 3./ pontban felsorolt terhek rendes törlesztése is a tiszta jövedelemből fedezendő, s csak az ezután megmaradt jövedelem ötven /50%/ százaléka fizetendő ki hasznélvezeti jog, illetőleg illő lakás és eltartás címén.

c. Amennyiben fiam az özvegyi hasznélvezeti jog megszűnte előtt utódok nélkül elhaláloznék és az említett öröklési rend szerint az ingatlanok testvérem illetőleg az ő utóörökösire szállnának, az esetben azt kívánom, hogy feleségemet az özvegyi hasznélvezet az egész katymári birtokra illesse, a terheket azonban törleszteni tartozik.

7. A kenderesi ún. kakati ingatlanaim tekintetében az örökösödésre nézve a vitézi telekről szóló alapítólevél rendelkezései az irányadók. Feleségemet az ingatlanokra hasznélvezeti jog szintén nem illeti, minthogy azt általában az ő társadalmi állásához mért illő lakás és eltartásra korlátozom, amit pedig a katymári birtok tiszta jövedelmének 50%-a biztosít.

8. Repülőgépetem sógoromnak, gróf Károlyi Gyulának hagyom emlékül.

9. Jogtanácsosomnak, nádudvari dr. Kiss Elemér ny. kir. törvényszéki bíró, budapesti ügyvédnek, aki vagyonomat eddig is kezelte és aki ingó és ingatlan javaim tekintetében teljes jogkörrel járt el, vagyonom kezelésére külön felhatalmazást adtam, amely halálom utánra is érvényes mindaddig, míg örökösöm a hagyatékot jogerősen át nem veszik. Minthogy nevezett jogtanácsosom összes ügyeimet is már évek óta rendben kezelte, azt ismeri, azért azt kívánom, hogy fiam illetőleg természetes és törvényes gyámja, fiam vagyona és annak kezelése tekintetében a jövőben is nevezett jogtanácsosommal egyetértésben és az ő bevonásával intézkedjék. Végrendeleti végrehajtómul sógoromat, ifjú gróf Károlyi Gyulát jelölöm meg, aki a végrendelet végrehajtásánál vagyonomat teljes jogkörrel kezelő jogtanácsosommal együtt jár el.

10. Fiam nevelése tekintetében kívánom, hogy szüleim illetőleg a végrendeleti végrehajtó tanácsi, netáni elhatározási figyelembe vétessenek.

Kelt Budapesten, 1942. évi június 6. napján.

Horthy István

Mi alulírott végrendeleti tanúk bizonyítjuk, miszerint az általunk személyesen ismert főméltóságú vitéz nagybányai Horthy István, Magyarország Kormányzóhelyettese, budapesti /Királyi Várpalota/ lakos végrendelező, együttes és folytonos jelenlétünkben kijelentette, miként ezen okirat az ő végrendeletét tartalmazza és azt előtűnk aláírta.

Kelt Budapesten, 1942. évi június 6. napján.

Dr. (K)Eszlár István?
mint felkért végrendeleti tanú

Dr. Mekksey Béla
mint felkért végrendeleti tanú

Littka István
mint felkért végrendeleti tanú

Rohonczy István fhdny.
mint felkért végrendeleti tanú

vitéz nagybányai Horthy István végrendelete és a Kivonat a hagyatéki tárgyalási jegyzőkönyvből. Budapest Főváros Levéltára, VII. 6. b I-III. kerületi Járásbírótság V. 152/1943.

Címkék:

[Horthy István](#) ^[2]

Kiadás: 3. évfolyam (2003) 1. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/vitez_nagybanyai_horthy_istvan_kormanyzohelyettes_vegrendelete.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/vitez_nagybanyai_horthy_istvan_kormanyzohelyettes_vegrendelete.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/horthy-istvan>